

YHTEISKUNTATIEEELLISEN
TIETOARKISTON JULKAISUJA

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston vuosikertomus 2011

YHTEISKUNTATIEEELLINEN
TIETOARKISTO

Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston vuosikertomus 2011

YHTEISKUNTATIEEELLINEN TIETOARKISTO

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
Vuosikertomus 2011

Julkaisija: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (FSD)
Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 5 B, 4. krs, Tampere
Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
33014 Tampereen yliopisto

Puhelin: 040 190 1432
Faksi: (03) 343 9088

Sähköposti: etunimi.sukunimi@uta.fi
fsd@uta.fi
Kotisivu: <http://www.fsd.uta.fi/>

Julkaisu vuosi 2012

Sisällys

Tehtävät ja tavoitteet	5
Aineistojen jatkokäyttö	5
Arkistoitavaksi hankitut aineistot	7
Aineistojen käsittely ja asiakaspalvelu	8
Tietoarkiston tekniset palvelut ja tuki	9
Aineistoista ja palveluista tiedottamista	10
Tietovarannot	11
Kotimaista yhteistyötä ja hankkeita	12
Kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita	14
Kansainvälistä aineistoyhteistyötä	16
Talous	17
Tietoarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta	18
Henkilökunta vuonna 2011	20
Liite: Tietoarkistolaisten julkaisuja 2011	21

Kuviot ja taulukot:

Kuvio 1.	Jatkokäyttöön toimitettujen aineistojen lukumäärä käyttö-tarkoituksen mukaan 2007–2011	5
Kuvio 2.	Jatkokäyttöön toimitetut aineistot organisaatioittain 2011, %	6
Kuvio 3.	Arkistoon hankittujen aineistojen lukumäärä vuosina 2007–2011	7
Taulukko 1.	Vuonna 2011 valmistuneiden aineistojen arkistointiprosessin kesto	8
Taulukko 2.	Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston tuotot ja kulut EUR, v. 2011–2010	17

Tehtävät ja tavoitteet

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto on yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ja opetuksen valtakunnallinen palveluyksikkö, joka arkistoi ja välittää sähköisiä tutkimusaineistoja tutkimus- ja opetuskäyttöön. Tietoaarkisto on perustettu Tampereen yliopiston yhteyteen vuoden 1999 alussa. Tietoaarkisto voi käyttää myös nimeä *Suomen yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto* alkuperäisen nimen, Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, ohella.

Vuonna 2011 tietoaarkisto toteutti kolmivuotiskauden 2010–2012 strategiaa. Kulunut vuosi oli menestyksenkäs useiden tietoaarkiston toimintaa mittaavien lukujen perusteella: verkkosivujen käyttö lisääntyi; aineistoja saatiin arkistoon ennätysmäärä ja arkistoituja aineistoja toimitettiin jatkokäyttäjille edellisvuotista enemmän.

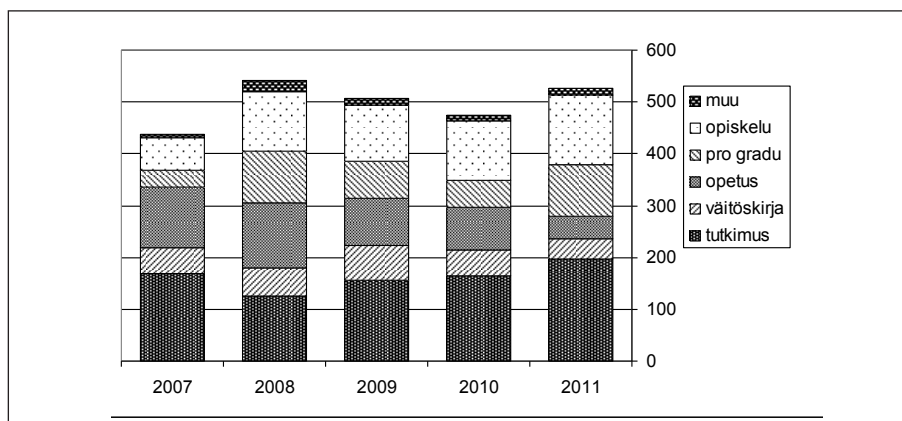
Kuluvan ja päättyneiden strategiakausten asiakirjat ovat tietoaarkiston verkkosivuilla: <http://www.fsd.uta.fi/fi/hallinto/asiakirjat/>.

Toimintavuonna käynnistyi Suomen Akatemian rahoittama viisivuotinen Tietoaarkisto 2015 -hanke. Se tähtää strategiakauden tavoitteiden toteuttamiseen ja samalla uuden eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurin, CESSDA-ERICin, vaatimusten täyttämiseen. Toukokuussa käynnistyi myös EU-rahoitteinen Data without Boundaries (DwB) -hanke ja Data Service Infrastructure for the Social Sciences and Humanities (DASISH) -hankkeen neuvottelut saatiin päätökseen EUn komission kanssa.

Kansainvälinen ja kansallinen yhteistyö eri tahojen kanssa on tietoaarkistolle välttämätöntä. Data-arkistoilla on keskeinen rooli kansainvälisesti vertailevan tutkimuksen edistämisessä. Tietoaarkisto osallistuu monin tavoin merkittävien tutkimussarjojen kansallisen aineistonkeruun suunnitteluun, rahoitukseen ja aineiston käyttökuntoon saattamiseen suomalaisten ja ulkomaisten jatkokäyttäjien saataville. Aineistojen saatavuuden edistäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä myös kotimaisten toimijoiden kanssa. Kotimaista yhteistyötä laajennetaan muun muassa Tietoaarkisto 2015 -hankkeessa.

Aineistojen jatkokäyttö

Kuvio 1. Jatkokäyttöön toimitettujen aineistojen lukumäärä käyttötarkoituksen mukaan 2007–2011

Tietoarkiston aineistot kiinnostavat laajasti: kolme neljäsosaa kaikista julkaistuista aineistoista on toimitettu jatkokäyttöön ainakin kerran vuosien saatossa.

Vuonna 2011 tietoarkistossa käsiteltiin 243 käyttölupahakemusta ja jatkokäyttöön toimitettiin 527 aineistoa. Tämä on lähes yhtä paljon kuin huippuvuonna 2008. Toimitetuista aineistoista neljätosista prosenttia oli kvalitatiivisia.

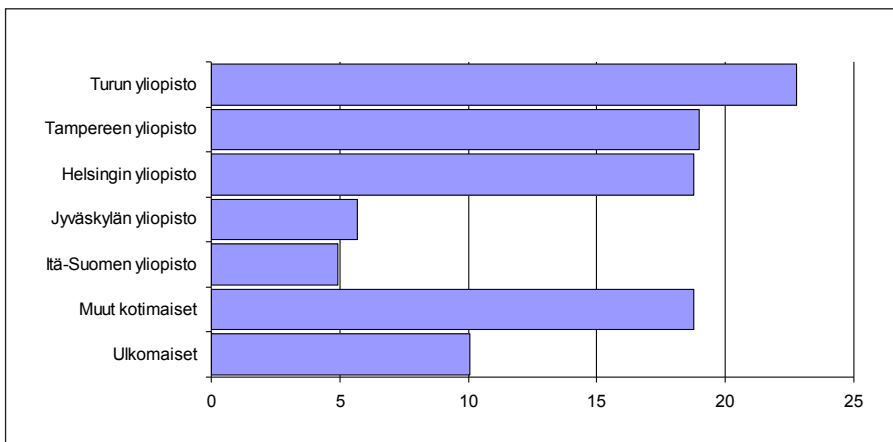
Tietoarkistosta tilattiin 264 eri tutkimusaineistoa, mikä on noin viidesosa tietoarkiston varannosta. Suosituimpia yksittäisiä aineistoja olivat *EVAn kansallinen asennetutkimus 2010* (FSD2586), *ISSP 2010: ympäristö III: Suomen aineisto* (FSD2620), *Työolobarometri 2010* (FSD2649), *Eduskuntavaalitutkimus 2007* (FSD2269), *European Social Survey 2008: Suomen aineisto* (FSD2463), *Naiset ja sota 1987–1988* (FSD2551) ja *Tarinat pelosta ja pelottelusta työelämässä 2008–2009* (FSD2607). Suosituimmat aineistosarjat olivat Työolobarometrit, Kunnallisan alan ilmapuntarit, International Social Survey Programme, EVAn kansalliset asennetutkimukset, Eurobarometrit ja Kansalliset eduskuntavaalitutkimukset.

Yhtä käyttölupaa kohti luovutettiin keskimäärin kaksi tutkimusaineistoa. Aineistoista 37 prosenttia toimitettiin tutkimukseen, 38 prosenttia opinnäytteisiin (kandidaatintöihin, pro graduihin ja väitöskirjoihin) sekä opiskeluun ja opetukseen 22 prosenttia. Aineistoja toimitettiin yhteensä 50 organisaatioon (33:een Suomessa ja 17:ään ulkomailla), eniten Turun ja Tampereen yliopistoihin. Ulkomaille toimitetaan aineistojen englanninkieliset versiot.

Käyttölupien määrä ei kerro aineistojen koko käyttäjämäärää. Opetustarkoituksiin tilatuilla aineistoilla on yleensä kymmeniä käyttäjiä, mutta vain kurssin opettajalta vaaditaan käyttölupa. Menetelmäopetuksen tietovarannon harjoitusaineistot ja muut vapaasti ladattavat aineistot eivät myöskään sisälly edellisiin tilastoihin. Palvelinlokien perusteella niitä ladattiin vuonna 2011 noin 5000 kertaa.

Tietoarkisto pitää kirjaa julkaisuista, joissa on käytetty arkistoituja aineistoja. Vuonna 2011 julkaisutietokantaan lisättiin noin 180 julkaisua.

Kuvio 2. Jatkokäyttöön toimitetut aineistot organisaatioittain 2011, %

Arkistoitavaksi hankitut aineistot

Vuonna 2011 saatiin arkistoitavaksi ennätysmäärä aineistoja, kaikkiaan 111. Kesäkuussa tietoarkisto sai kaikki työ- ja elinkeinoministeriön Työolobarometrit, yhteensä 19 aineistoa vuosilta 1992–2010. Aineistot on kerännyt Tilastokeskus. Muutoin aineistoja hankittiin tietoarkistossa vakiintuneiden käytäntöjen mukaan.

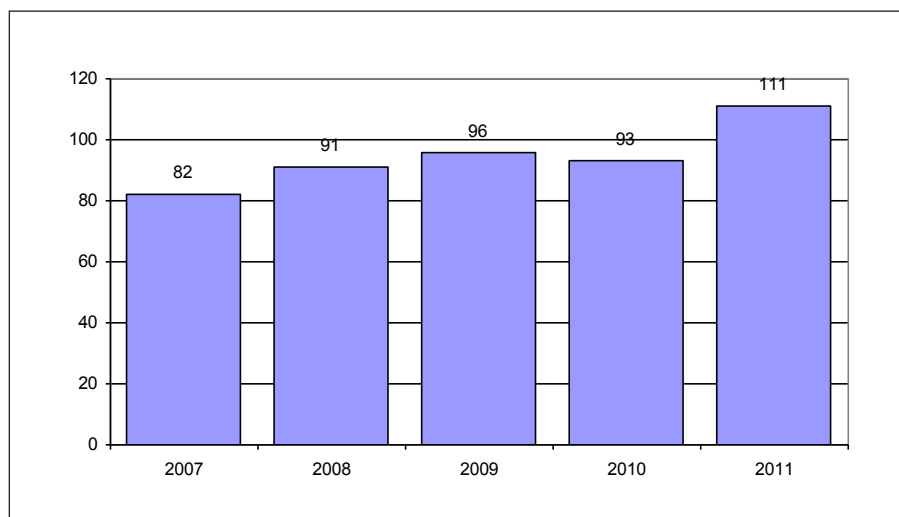
Hankintatyöryhmä kävi säännöllisin väliajoin paikallistetut aineistot läpi ja arvioi niiden arkistoitavuuden ja jatkokäytön mahdollisuudet. Arkistointipyynnöt lähetettiin sähköpostitse joukkopostituksena. Suomen Akatemian rahoittamille hankkeille lähetettiin rätätölöity hankintakirje, jolla projektien johtajia muistutettiin Akatemian arkistointisuosituksesta ja tietoarkiston palveluista. Tietoarkiston henkilökunta paikallistaa mahdollisia arkistoitavia aineistoja muun muassa tutkimusjulkaisuista ja tiedotusvälineistä ja merkitsee aineistojen perustiedot sisäiseen tietokantaan.

Lisäksi tietoarkiston henkilökunta kävi esittelemässä aineistojen arkistointia ja neuvottelemassa tutkimusaineistojen arkistoinnista joidenkin tutkijoiden ja tutkimusryhmien kanssa. Muutammat tutkijat vierailivat tietoarkistossa neuvottelemassa aineistojensa arkistoinnista.

Tutkimusta rahoittaville säätiöille lähetettiin kirje, jossa niitä pyydettiin lisäämään ohjeistukseensa suositus tai vaatimus tutkimusaineistojen arkistoinnista. Tavoitteena on saada rahoittajat omaksumaan selkeä pitkäaikaissäilytystä ja tutkimusaineistojen jatkokäyttöä tukeva datapolitiikka Suomen Akatemian ja Koneen Säätiön esimerkin mukaan.

Vuoden aikana hankituista 111 aineistosta on kvantitatiivisia 99 ja kvalitatiivisia 11. Lisäksi luettelossa julkaistiin yksi muualle arkistoidun kvalitatiivisen aineiston kuvailu. Kuviossa 3 on esitetty hankittujen aineistojen määrä viiden vuoden jaksolta. Luvut sisältävät arkistoitujen datojen ja vain kuvailtujen aineistojen yhteismäärän.

Kuvio 3. Arkistoon hankittujen aineistojen lukumäärä vuosina 2007–2011

Kaikista tietoarkistoon arkistoiduista aineistoista on noin neljännes kvantitatiivisia ulkomaisia vertailuaineistoja. Kvalitatiivisten aineistojen osuus on vajaa kymmenys. Enin osa varannosta on kvantitatiivisia kotimaisia aineistoja.

Arkistoiduissa kotimaisissa kvantitatiivisissa aineistoissa on yhteensä yli 150 000 muuttujaa ja yli 2,25 miljoonaa havaintoyksikköä. Lukuun on laskettu mukaan vain sellaiset aineistot, joissa Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto on alkuperäinen arkisto. Esimerkiksi kansainvälisten aineistosarjojen alkuperäisarkisto on jokin ulkomainen data-arkisto, ja Yhteiskuntatieteellisessä tietoarkistossa säilytetään vain tutkimusaineiston kopiota.

Tietoarkiston pitkäaikaissäilytettävän aineistovarannon koko on 11,80 gigatavua. Luvussa ovat mukana runsaan 1 200 aineiston data ja kuvailutiedot, yhteensä 18 571 tiedostoa.

Aineistojen käsittely ja asiakaspalvelu

Vuonna 2011 valmistui 106 kvantitatiivisen ja 15 kvalitatiivisen aineiston arkistointi. Arkistointiprosessin kesto vaihteli suuresti, sillä aineistot ja niihin kohdistuva kysyntä ovat hyvin erilaisia. Vuonna 2011 valmistuneista aineistoista suurin osa valmistui alle puolessa vuodessa.

Taulukko 1. Vuonna 2011 valmistuneiden aineistojen arkistointiprosessin kesto

Prosessin kesto kuukausina	%
< 3 kk	46
3–6 kk	17
6–9 kk	11
9–12 kk	5
> 12 kk	21

Aineistopyyntöihin vastattiin tavoitteiden mukaisesti kahdessa työpäivässä. Aineiston tilaajista suurin osa sai pyytämänsä aineiston samoin tavoitteiden mukaisesti kahdessa työpäivässä hakemuksen saapumisesta. Ulkomaisia asiakkaita palveltiin kääntämällä aineistoja englanniksi. Ruotsinkielisiä palveluja laajennettiin lisäämällä verkkosivuille listaus ruotsinkielisistä kyselylomakkeista.

Asiakkaiden tietopalvelukysymyksiä ja niiden vastauksia kirjattiin yhteensä noin 1400. Ne koskivat arkistoaineistojen sisältöjä ja käyttömahdollisuuksia, tutkijoiden omien aineistojen arkistointiedellytyksiä sekä eettisiä ja lainsäädännöllisiä kysymyksiä. Aiempaa enemmän haluttiin tietoa ja neuvontaa myös aineistojen hallinnasta ja metadatatista.

Uusista laadullisista arkistoaineistoista sekä kymmenistä jo aiemmin arkistoiduista aineistoista tuotettiin jatkokäytön helpottamista varten html-hakemistot ja -tie-

dostot. Erityisen paljon esivalmistelua vaati sota-ajan arkielämän historiaa käsittelevä poikkeuksellisen laaja Naiset ja sota 1987–1988 -aineisto. Liki tuhannen naisen vastauksista tuotettiin käyttäjäystävällinen html-versio, ja se oli vuoden tilatuin laadullinen aineisto.

Tietoarkiston sisäisen prosessointikäsi­kirjan tekninen rakenne uudistettiin ja ohjeita päivitettiin. Vuoden aikana tietoarkistossa kehitettiin ja otettiin käyttöön kuvailutyötä tukeva DDIsearch-työkalu, joka mahdollistaa haun kohdistamisen XML-tiedostoissa oleviin elementteihin ja attribuutteihin.

Arkistonmuodostussuunnitelma (AMS) päivitettiin ja se toimitettiin hyväksyttäväksi Kansallisarkistoon alkuvuodesta. Kansallisarkisto hyväksyi sen joulukuussa.

Tietoarkisto 2015 -hanke vaikutti työjärjestelyihin. Tietopalvelupäällikkö ja kehittämispäällikkö työskentelivät projektissa osan vuodesta, joten tehtäviä kierrätettiin ja palkattiin kaksi tutkimusammanuenssia.

Tietoarkiston tekniset palvelut ja tuki

Vuoden 2011 painopisteet teknisissä palveluissa olivat Tietoarkisto 2015 -hankkeen tavoitteiden ohella tietoarkiston www-sivujen uudistamisessa, palvelinjärjestelmien kehittämisessä ja DDI-osaamisen syventämisessä.

Tietoarkisto 2015 -hanke vaikutti teknisen tuen työjärjestelyihin. Atk-erikoistutkija työskenteli projektissa suuren osan vuodesta, jonka seurauksena teknisten palveluiden tehtäviä kierrätettiin. Tietoarkisto 2015 -hankkeeseen palkattiin järjestelmäsuunnittelija. Elokuun alusta tietoarkistoon palkattiin vakituisesti pääsuunnittelija, jonka pääasiallinen tehtävä on vastata tietoarkiston palvelimista ja työasemista.

Tietoarkiston graafisen ilmeen ja verkkosivuston ulkoasun uudistus alkoi maaliskuussa vaatimusmäärittelyn laatimisella ja kohdistetulla tarjouskilpailulla. Toimittajaksi valittiin Redflow Inc. Varsinainen sivujen päivitystyö alkoi syksyllä. Julkaisujärjestelmä uusittiin ja sivuston rakennetta muokattiin alun perin suunniteltua enemmän. Uudet verkkosivut avataan alkuvuonna 2012. Joulukuussa 2011 vastaanotettiin myös uusi ulkoasusuunnitelma tiedonhallinnan käsikirjalle.

DDI3-taitojen kehittämiseksi tietoarkistossa toimi vuoden aikana säännöllinen opintopiiri. Lisäksi eurooppalaisten DDI-käyttäjien EDDI 2011 -kokoukseen Göteborgissa ja CESSDA expert -seminaariin Lausannassa osallistui teknisten palvelujen työntekijöitä.

Loppuvuonna tehdyt mittavat työasema-, palvelin- ja oheislaittehankinnat työllistivät huomattavasti. Laitteiden käyttöönotto jatkuu vuonna 2012.

Vuoden aikana tietoarkiston intran käsikirjat siirrettiin uuteen wiki-pohjaiseen järjestelmään. Versiohallintaohjelmistoja arvioitiin, ja rajattuun käyttöön otettiin Mercurial-ohjelmisto. Kvalitatiivisten aineistojen käsittelyn online-työkaluja kehitettiin edelleen.

Nesstaria päivitettiin ottamalla uudempi versio käyttöön muun muassa Menetelmäopetuksen tietovarannon harjoitusaineistoille. Muiden aineistojen latausta vanhaan Nesstar-versioon parannettiin. Operatiivista tietokantaa TIIPiitä kehitettiin integroimalla siihen luovutetuista aineistoista tehtyjen julkaisujen hallintatyökalut. Lisäksi muun muassa TIIPiIn massapostituksia ja aineistopyyntöjen käsittelyä parannettiin. Questasy-ohjelmiston soveltuvuutta pitkittäisaineistoportaalin alus-

taksi tutkittiin. Ruotsinkielisiä palveluja lisättiin automatisoimalla muuttujakuvaileja ja listaamalla ruotsinkieliset kyselylomakkeet.

Eduskuntavaaleja varten toteutettiin Vaalimaatti 2011. Pohtiva ja Vaalimaatti siirrettiin uudelle palvelimelle ja niiden ylläpitoa helpotettiin merkittävästi ylläpitoympäristön ja ohjelmakannan uudistuksilla. Vaalitutkimusportaalille rekisteröitiin tietokonekeskuksen kautta virallinen osoite www.vaalitutkimus.fi. Sekä Vaalitutkimusportaalin että Tasa-arvotiedon keskus Minnan toimintaa tuettiin edellisten vuosien tapaan. Uutena erillisprojektina alkoi ISSP-sivuston suunnittelu.

Aineistoista ja palveluista tiedottamista

Tietoarkiston tiedottamisen tärkein väline ovat toimivat ja ajantasaiset verkkosivut, joiden kautta arkistopalvelut ovat koti- ja ulkomaisten käyttäjien ulottuvilla ajasta ja paikasta riippumatta.

Yksikön verkkosivuihin kohdistui viime vuonna yli miljoona sivupyynnöä ensimmäistä kertaa toimintahistorian aikana. Osin kasvua selittävät sekä Eduskuntavaalit 2011 -osion julkaiseminen Vaalimaatti-palvelussa että Menetelmäopetuksen tietovarannon edelleen lisääntynyt käyttö. Myös suomenkielisten sivujen muiden osioiden ja englanninkielisten sivujen käyttö lisääntyivät edellisvuodesta. Vuonna 2011 suomenkielisillä sivuilla oli keskimäärin 2700 ja englanninkielisillä noin 100 käyntiä vuorokaudessa.

Uusi logo ja graafiset elementit otetaan käyttöön vähitellen, kun uutta esittelymateriaalia hankitaan. Graafisen ilmeen ja verkkosivujen uudistuksesta tiedotetaan, kun sivut on julkaistu.

Verkkolehti *Tietoarkisto* ja sen englanninkielinen versio *FSD Bulletin* ilmestyivät kumpikin kaksi kertaa. Painettu Tietoarkisto-lehti ilmestyi joulukuun alussa. Sen teemana oli Metodifestivaalin sato. Graafikko **Juha Immonen** kehitti painetun lehden ulkoasua vastaamaan uutta graafista ohjeistusta. Immonen on lehden taittaja.

Metodifestivaali järjestettiin Tampereen yliopistossa elokuun 30.–31. päivinä. Yli 550 festivaaliosallistujan joukossa oli edustajia useilta tieteenaloilta eri puolilta Suomea. Yhteiskuntatieteelliselle tietoarkistolle tutkimusmenetelmien tuntemuksen edistäminen on osa perustehtävää. Tietoarkisto osallistui festivaalin suunnitteluun ja toteutukseen.

Festivaalin alla tietoarkisto teetti kolme uutta esittelyjulistetta ja uuden yleisesitteen, joiden avulla peruspalveluita, aineistojen tiedonhallintaa ja menetelmäopetuksen tukipalveluita esiteltiin tapahtuman osallistujille. Materiaaleissa käytettiin uusien ohjeiden mukaisia graafisia elementtejä.

Tietoarkiston sähköpostitiedotuslistalla oli vuoden lopussa jäseniä suunnilleen sama määrä kuin vuotta aiemmin, noin 520. Listalle lähetettiin 9 viestiä. Tiedotuslistan viestit sisältävät muun muassa koosteen verkkosivuilla julkaistuista tiedotteista. Verkkosivuilla julkaistiin 26 tiedotetta. Tietoarkistoblogissa julkaistiin vuoden aikana viisi uutta kirjoitusta.

Tietoarkisto, Rekisteritutkimuksen tukikeskus (ReTki) ja Suomen ympäristökeskus (SYKE) järjestivät SYKEN tiloissa Helsingissä tutkijoille ja opiskelijoille suunnatun seminaarin *Erilaiset aineistot ihmistieteissä – esimerkkinä ympäristötutkimus*. Seminaarissa oli noin 40 osallistujaa.

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja -sarjassa ilmestyi elokuussa uusi teos: Kimmo Ketola, Kati Niemelä, Harri Palmu & Hanna Salomäki (2011). *Uskonto suomalaisten elämässä. Uskonnollinen kasvatusta, moraalista, onnellisuutta ja suvaitsevaisuutta kansainvälisessä vertailussa. Raportti ISSP 2008 Suomen aineistosta*. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja; 9. Raportin kirjoittajat työskentelevät Kirkon tutkimuskeskuksessa. Joulukuussa kaikki julkaisusarjan numerot tulivat maksutta saataville tietoarkiston verkkosivuille pdf-dokumentteina.

Tietovarannot

Menetelmäopetuksen tietovaranto, MOTV

Menetelmäopetuksen tietovaranto on yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tutkimusmenetelmien opetuksen ja opiskelun verkko-oppimisympäristö. MOTVin sivut olivat jälleen tietoarkiston käytetyin alisivusto. Tietovarantoon kohdistui viikoittain yli 11 000 sivupyynnöä.

Tietovarantoa täydennettiin lukemistolla ja harjoitusaineistolla. Keväällä toteutettiin ensimmäinen metodiopettajille suunnattu käyttäjäkysely. Tuloksia esiteltiin Metodifestivaaleilla Tampereella elokuussa. Vastaajat kokivat Menetelmäopetuksen tietovarannon hyödylliseksi. Opettajilta kysyttiin myös kehitysideoita. Uutta teoria-sisältöä toivottiin etenkin datan visualisoinnista, monitaso- ja ryhmittelyanalyysistä, diskurssianalyysistä sekä narratiivisuudesta. Myös analyysiharjoitusten esimerkkejä ja erityyppisiä harjoitusaineistoja kaivattiin lisää. Tietovarantoa kehitetään vastausten perusteella.

Menetelmäopetuksen tietovarannon omalla MOTV-listalla oli vuoden lopussa jäseniä noin 220. Listalle lähetettiin 3 sähköpostiviestiä, jotka sisälsivät tietoa esimerkiksi tietovarannon päivityksistä.

MOTV: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

POHTIVA – Poliittisten ohjelmien tietovaranto

Tietoarkisto jatkoi suomalaisten poliittisten puolueiden ohjelmien kokoamista POHTIVA-tietovarantoon. Eduskuntavaaleja varten POHTIVAn erityispalveluna toteutettiin Vaalimaatti 2011 ja ohjelmakokoelmaa täydennettiin ajankohtaisilla vaalija tavoiteohjelmilla. Palvelu siirrettiin uudelle palvelinalustalle ja tässä yhteydessä kokoelman hallittavuutta parannettiin ja palvelun ylläpitoa helpotettiin ohjelmistokehityksellä ja dokumentaatiota parantamalla. Asiakaspalautteen perusteella ohjelmakokoelmaan tehtiin muutamia korjauksia ja tarkennuksia. Joulukuussa 2011 varannossa oli 879 ohjelmaa 59 puolueelta. POHTIVAan kohdistui viikoittain vajaat 900 sivupyynnöä.

POHTIVA: <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/>

Kotimaista yhteistyötä ja hankkeita

Tietoarkiston kotimainen yhteistyö toteuttaa eri tavoin pyrkimystä tutkimusaineistojen saatavuuden parantamiseen.

Tietoarkistotyön edistäjä -palkinto

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto myönsi Tietoarkistotyön edistäjä -palkinnon professori **Jukka Kultalahdelle** 16.12.2011. Palkinto myönnetään huomionosoituksena henkilölle, joka on merkittävästi edistänyt tietoarkiston toimintaedellytyksiä, toimintaa ja tavoitteita suomalaisessa tiedeyhteisössä. Se on henkilökohtainen akateeminen huomionosoitus, jonka saaja saa muistoksi nimikoidun taide-esineen.

Erityisperusteena Kultalahden palkitsemiselle on hänen toimintansa tietoarkiston johtokunnan puheenjohtajana vuosina 2001–2010. Hänen paneutumisensa tehtävänsä ja asiantunteva tukensa ovat edistäneet tietoarkistotyötä merkittävästi aikana, jolloin toimintaa on vakiinnutettu osaksi tutkimuskulttuuria. Tietoarkiston johtokunta lopetti toimintansa vuonna 2010, kun yliopiston hallintorakenne uudistui. Kultalahdelle luovutettu taide-esine on Kaski-maljakk, joka on syntynyt muotoilija **Panu Turusen** ja lasinpuhaltajamestari **Kari Alakosken** yhteistyönä.

Tietoarkisto perusti Tietoarkistotyön edistäjä -palkinnon 10-vuotisen toimintansa kunniaksi vuonna 2009. Palkinto on myönnetty aiemmin **Leif Nordbergille** ja **Elina Haavio-Mannilalle**.

Tietoarkisto 2015 -hanke

Tietoarkiston uudet palvelut 2015 -hanke käynnistyi syksyllä. Alkusuksystä hanke-suunnitelmaa täsmennettiin. Syksyn aikana saatettiin tuotantovaiheeseen ohjelmatyökalut laajojen tekstiaineistojen prosessointiin. Niiden avulla tuotetut HTML-tiedostot mahdollistavat aineistoyksiköistä muodostuvan kokonaisuuden sisällön hahmottamisen ja selailun oleellisesti hallitummin kuin aiemmin, jolloin jatkokäyttäjät joutui availemaan erikseen kymmeniä eri tekstitiedostoja. Hankkeesta osallistuttiin vuosittaiseen eurooppalaisten DDI (Data Documentation Initiative) -käyttäjien konferenssiin. Tietoarkiston edustaja osallistui hankesuunnitelman mukaisesti myös kansainväliseen työkokoukseen, jossa hahmoteltiin DDI-kuvailuskeeman pohjalta alustava kaavio laadullisten aineistojen kuvailulle.

Eduskuntavaalitutkimus 2011 ja demokratiaindikaattorit

Tietoarkisto koordinoi ja suunnitteli vaalikaudella 2003–2007 Suomen demokratiaindikaattoreita ja niiden vaatimien tutkimusaineistojen keruun vakinaistamista. Indikaattoreiden edellyttämän tiedonkeruun vakinaistamisessa saatiin päänaavaus vuodelle 2011, kun eduskunta myönsi lisäbudjetissaan rahoituksen Eduskuntavaalitutkimus 2011 -hankkeelle. Tietoarkisto avasi oikeusministeriön rahoituksella toteuttamansa vaalitutkimusportaalin keväällä 2011. Uusi sivusto sisältää aiemmin Kansanvalta.fi-portaalissa sijainneet demokratiaindikaattorit. Tietoarkisto ja vaalitutkimuskonsortio päivittävät indikaattorit Eduskuntavaalitutkimus 2011 -aineiston tiedoilla.

Suomalaiset vaalitutkijat toteuttivat eduskuntavaalien jälkeen laajan kansallisen vaalitutkimuksen, joka sisältää myös kansainvälisen CSES-moduulin. Tietoarkisto koordinoi oikeusministeriön rahoittamaa tutkimusta. Aineiston keräsi Taloustutkimus. Tietoarkisto vastasi hankkeen koordinoinnin ohella tutkimusaineiston käyttökuntoon saattamisesta. Lisäksi tietoarkiston johtaja toimittaa tutkimuksen pääjulkaisun, joka julkaistaan alkuvuodesta 2012. Hänen lisäksi hankkeessa työskenteli kaksi tietopalveluasiantuntijaa.

Vaalitutkimusportaali: <http://www.vaalitutkimus.fi/>

Tasa-arvotiedon keskus Minna

Tasa-arvotiedon keskus Minna on valtakunnallinen palvelu, joka tuottaa, kokoaa ja välittää sukupuolten tasa-arvoa koskevaa tietoa laajalle käyttäjäkunnalle kotimaassa ja ulkomailla. Keskus toimii tietopalveluna ja vastaa tietopyyntöihin. Se tekee yhteistyötä alan kotimaisten toimijoiden kanssa ja toimii aktiivisesti myös eurooppalaisella ja pohjoismaisella tasolla.

Minna.fi-verkkopalvelu tarjoaa yleistajuista tietoa sukupuolten tasa-arvon ajankohtaisista kysymyksistä. Sen väitöskirja-, asiantuntija- ja järjestötietokannat palvelevat tiedonhakijoita ja tapahtumakalenteri tiedottaa kattavasti alan kotimaisista ja ulkomaisista tapahtumista. Minna ylläpitää myös erillistä sukupuolentutkimuksen ja tasa-arvoasioiden tiedotuslistaa.

Minna on ollut mukana EU-hankkeessa, jossa digitoitiin keskeisiä naisliikkeen tekstejä 1970–1980-luvuilta. Yhteiseurooppalainen tekstitietokanta avautui keväällä 2011 osoitteessa www.fragen.nu.

Minnan toiminta alkoi kesällä 2009 Yhteiskuntatieteellisessä tietoarkistossa. Nykyinen sopimuskausi päättyy vuonna 2012. Pysyväksi tarkoitettua toimintaa rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö. Yksiköllä on kaksi päätoimista työntekijää, tietopalvelupäällikkö ja tietopalveluasiantuntija. Kesäkuukausien ajan keskuksessa työskenteli lisäksi korkeakouluharjoittelija.

Minna.fi: <http://www.minna.fi/>

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanke, pitkäaikaissäilytysjaosto

Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -hankkeen tavoitteena on kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisten aineistojen saatavuuden ja käytettävyyden parantaminen sekä aineiston pitkäaikaissäilytysratkaisun kehittäminen. Tutkimuksen tietoaineistot ovat hankkeessa aiempaa merkittävämmässä asemassa. Tietoarkiston tietopalvelupäällikkö on ohjausryhmän jäsen ja atk-erikoistutkija kokonaisarkkitehtuurityöryhmän, pitkäaikaissäilytyksen jatko-hankkeen tukiryhmän ja teknisen jaoksen jäsen.

Tietoarkisto on ilmoittautunut mukaan KDKn yhteisen asiakasliittymän toiseen vaiheeseen ja liittyi vuonna 2011 arkistosektorin KDK-yhteistyöverkoston jäseneksi. Yhteisen asiakasliittymän käyttöönotto siirtyi vuodelle 2012, joten kuluneena vuonna tietoarkistolaisten työ keskittyi erityisesti pitkäaikaissäilytysratkaisun suunnitteluun. Kokonaisarkkitehtuurityöryhmä on ehdottanut DDIn hyväksymistä kansallisen digitaalisen kirjaston standardisalkkuun.

KDK-hanke: <http://www.kdk.fi/>

Memornet

Yhteiskunnan muistifunktioiden verkoston Memornetin tavoitteena on vahvistaa alan tutkimusta ja tutkijakoulutusta. Verkosto kokoaa yhteen tutkijoita, jatkokoulutettavia ja -kouluttajia, järjestää seminaareja ja kesäkouluja sekä virittää tutkimusohjelmia. Keväällä 2011 verkosto sai Suomen Akatemialta rahoitusta tohtoriohjelmaan. Tietoarkiston johtaja on Memornet-tohtoriohjelman ohjausryhmän jäsen.

Memornet: <http://www.uta.fi/laitokset/infim/tutkimuskeskus/tutkimus/verkotot/memornet.html>

SÄHKE3

Tietoarkisto osallistui asiantuntijaorganisaationa Kansallisarkiston johtamaan SÄHKE3-selvitystyöhön. Selvityksen tavoitteena oli kartoittaa, miten parhaiten voidaan tulevaisuudessa säilyttää ja ohjeistaa tietokantamuotoisen rekisteriaineiston säilyttämistä käyttökuuntoisena erityisesti jatkotutkimuksen tarpeisiin.

Kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita

Tietoarkisto toteuttaa tehtäviään tekemällä aktiivista yhteistyötä alan kansainvälisten ja eri maiden kansallisten toimijoiden kanssa.

CESSDA, Council of European Social Science Data Archives ja CESSDA-ERIC

Tietoarkistojen Euroopan yhteistyöjärjestö CESSDA järjesti vuonna 2011 keväällä johtajakokouksen Odensessa sekä syksyllä eksperttiseminaarin Lausannessa. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto osallistui kokouksiin. ESFRI-prosessiin kuuluva CESSDA-ERIC hanke oli vuonna 2011 eri osallistujamaissa poliittisten päätöksentekijöiden valmisteltavana. Hanke pyrkii jättämään EUlle ERIC-perustamishakemuksen vuonna 2012.

CESSDA: <http://www.CESSDA.org/>

DDI-allianssi

Tietoarkisto on vuodesta 2003 lähtien ollut mikrodatan kuvailuformaattia kehittävän kansainvälisen DDI-allianssin jäsen. Vuonna 2011 tietoarkisto osallistui allianssin toimintaan aktiivisesti. Tietopalvelupäällikkö oli allianssin asiantuntijakomitean varapuheenjohtaja. Kehittämispäällikkö ja järjestelmäsuunnittelija osallistuivat laadullisten aineistojen dokumentointityöryhmään. Kielenkääntäjä osallistui kontrolloitujen sanastojen työryhmään ja toimi puheenjohtajana kielikysymyksiä käsittelevässä työryhmässä, johon myös järjestelmäsuunnittelija osallistui.

DDI: <http://www.ddialliance.org/>

IASSIST, International Association for Social Science Information Service and Technology

IASSIST on yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tukevien yksiköiden, kuten tietoarkistojen ja datakirjastojen, työntekijöiden kansainvälinen järjestö. Järjestön jokavuotinen kansainvälinen konferenssi järjestettiin 31.5.–3.6. Kanadassa, Vancouverissa. Konferenssia isännöivät Simon Fraser University ja University of British Columbia. Konferenssin teemana oli tietoasiantuntijuuden ammatillistuminen ja datan, informaation ja tiedon verkostoitunut jakaminen otsikolla *Data Science Professionals: a Global Community of Sharing*. Tietoarkiston johtaja esitteli IFDON toimintaa konferenssin posterisessiossa, ja informaatikko osallistui DASISH-hankkeen paneeliin. Atk-erikoistutkija toimi konferenssin ohjelmatoimikunnassa puheenjohtajana.

Tietoarkiston informaatikko jatkaa nelivuotiskauttaan järjestön hallituksessa Euroopan edustajana. Atk-erikoistutkija aloitti kaksivuotiskauden järjestön varapresidenttinä ja on myös www-työryhmän jäsen.

IASSIST: <http://www.iassistdata.org/>

COSOPO-koulutusta

Tietoarkisto vastasi Comparative Data Sources -kurssin (6h) sisällöistä ja opetuksesta Tampereella helmi-maaliskuussa 2011. Kurssi oli osa Joint Master's Degree Programme in Comparative Social Policy and Welfare -maisterikoulua. Tampereen yliopistossa koulua koordinoi Pertti Koistinen yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksiköstä. Mukana maisterikoulussa on myös yksi liettualainen ja yksi itävaltalainen yliopisto.

ICPSR, Inter-university Consortium for Political and Social Research

ICPSR on Yhdysvalloissa toimiva kansainvälinen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keskus, joka tarjoaa jäsentensä käytettäväksi maailman suurimman yhteiskuntatieteellisen sähköisen data-arkiston ja järjestää kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmäkursseja. Tietoarkisto vastaa Suomen kansallisesta jäsenmaksusta, ja Suomen yliopistot ovat tätä kautta ICPSRn jäseniä. Suomalaiset tutkijat ja opiskelijat voivat ladata tutkimusaineistoja suoraan ICPSRn verkkopalvelusta tai tilata niitä tietoarkistosta.

ICPSR: <http://www.icpsr.umich.edu/>

OECD Expert Group

Tietoarkiston johtaja osallistui vuoden aikana kahdesti OECDn Global Science Forumin (GSFn) alaisen työryhmän kokouksiin. Työryhmä *Expert Group for the Global Initiative on Data and Research Infrastructure for the Social Sciences* tekee ehdotuksia yhteiskuntatieteellisten alojen datainfrastruktuurien ja niiden koordinoinnin vahvistamisesta. Loppuraporttia käsitellään GSFn kokouksessa keväällä 2012.

IFDO, International Federation of Data Organizations for the Social Sciences

Tietoarkistojen kansainvälinen yhteistyöjärjestö IFDO piti yleiskokouksensa kesäkuun alussa Vancouverissa. Suomen tietoarkiston johtaja valittiin jatkamaan järjestön puheenjohtajana seuraavat kaksi vuotta. IFDO:n johtokunta kokoontui vuoden 2011 aikana kolmesti valmistellen muun muassa eri maiden kansallisia, yhteiskunta- ja humanistisia tieteitä koskevia datapolitiikkoja selvittävää kyselyä. Kysely toteutetaan vuoden 2012 aikana.

IFDO: <http://www.ifdo.org/>

Kansainvälistä aineistoyhteistyötä

Tietoarkisto rahoittaa joidenkin kansainvälisten tutkimusten aineistonkeruuta tai Suomen jäsenyyttä. Lisäksi tietoarkiston työntekijät osallistuvat muun muassa aineistojen keruun suunnitteluun ja data-aineistojen prosessointiin tutkimuskäyttöä varten.

ISSP, International Social Survey Programme

Suomi on ollut maailmanlaajuisen yhteiskuntatieteellisen ISSP-vertailututkimusohjelman jäsen vuodesta 2000 lähtien. Osallistuminen on järjestetty usean eri organisaation yhteistyönä. Tietoarkiston lisäksi mukana ovat Tilastokeskus ja Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tilastokeskus on kerännyt vuosittain Suomen ISSP-aineistot postikyselyinä. Vuonna 2011 tutkittaville tarjottiin mahdollisuus vastata kyselyyn verkossa. Internet-kysely oli käytössä ensimmäisen kerran vuonna 2010. Sen avulla vähennetään vastaajakatoa. Vastaamaan houkuteltiin myös arvontapalkinnoilla. Tutkimuksen aiheena oli terveys. Moduuli kerättiin ensimmäistä kertaa.

ISSP-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/issp.html>

ESS, European Social Survey

ESS on eurooppalainen joka toinen vuosi toistettava vertailututkimushanke. Suomen kansalliset aineistot on rahoittanut Suomen Akatemia ja kerännyt Tilastokeskus. Tietoarkisto tuottaa Suomen aineistoista suomenkieliset versiot, joita jaellaan tietoarkiston normaalin käytännön mukaan. Tietoarkiston johtaja on hankkeen kansallisen ohjausryhmän jäsen, ja tietoarkisto tiedottaa aktiivisesti ESS-aineistoista asiakkailleen. Aineistosarjan vuonna 2010 kerätyn viidennen aallon aineistot tulivat tutkimuskäyttöön saataville lokakuussa. Tutkimusaineiston avulla voi tutkia muun muassa taloudellisen taantuman vaikutuksia työhön, perheeseen ja hyvinvointiin sekä luottamusta rikosoikeudelliseen järjestelmään. Vuoden 2011 marraskuussa suomalaisia rekisteröityneitä käyttäjiä oli 1101, alle kolme prosenttia kaikista ESS-aineistojen käyttäjistä. Lähes 60 prosenttia suomalaiskäyttäjistä oli opiskelijoita, noin viidennes yliopistojen tutkijoita tai opettajia, seitsemän prosenttia väitöskirjan tekijöitä.

ESS-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/ess.html>

LIS, Luxembourg Income Study

LIS-projekti tarjoaa tutkijoiden käyttöön kansainvälistä vertailuaineistoa tulonjaosta, työmarkkinoista ja varallisuudesta. Tietoarkisto vastaa Suomen LIS-jäsenmaksusta. Aineistojen käyttö on maksutonta jäsenmaiden tutkijoille, mutta vaatii rekisteröitymisen. Projekti uudisti verkkosivunsa ja graafisen ilmeensä kesäkuussa. Samalla sen viralliseksi nimeksi tuli LIS – Cross-National Data Center in Luxembourg. Vanha Luxembourg Income Study säilyi aineistotietokannan nimessä.

Suomalaisten tutkijoiden LIS-käyttö on pysynyt jo usean vuoden suunnilleen samalla tasolla. Vuonna 2011 suomalaisia rekisteröityneitä käyttäjiä oli 45, joista 16 oli aktiivisia. Suomalaiset ovat käyttötilastossa 13. sijalla, kun käyttäjiä on kaikkiaan 33 maasta. Vuoden aikana LISin julkaisusarjassa julkaistiin 13 uutta suomalaista aineistoa sisältävää tutkimusta, joista kahden kirjoittamiseen oli osallistunut suomalainen tai suomalaisia. LIS-projektilla on suomalainen tutkimusjohtaja, **Markus Jäntti**.

LIS-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/lis.html>

	Toteuma v. 2011	Toteuma v. 2010
Tuotot	1 498 700	1 227 204
Henkilöstökulut	-901 428	-787 721
Muut toiminnan kulut ja erät	-328 606	-168 042
Sisäiset erät	-283 928	-266 418
Tilikauden tuotto-kulujäämä	-15 263	5 023

Talous

Taulukko 2. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston tuotot ja kulut EUR, v. 2011–2010.

Yksikön vuoden 2011 tulos on esitetty oheisessa taulukossa verrattuna edelliseen vuoteen. Tilikauden tuotto-kulujäämä on alijäämäinen lähes 15 300 euroa. Saltiltu alijäämä oli runsaat 14 600 euroa aiempien vuosien ylijäämien vuoksi. Tuottojen kasvu selittyy lisääntyneellä projektirahoituksella. Muun toiminnan kulujen kasvu vuodelle 2011 johtuu mm. tietoarkiston koordinoiman vaalitutkimushankkeen aineistonkeruukuluista (Eduskuntavaalitutkimus 2011).

Vuonna 2011 täydentävän rahoituksen osuus tietoarkiston kokonaisrahoituksesta oli 33 prosenttia, kansallisesti kilpaillun rahoituksen osuus oli yhdeksän prosenttia ja kansainvälisen tutkimusrahoituksen osuus kolme prosenttia.

Tietoarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta

Tietoarkistolla on valtakunnallinen neuvottelukunta, jonka tehtävät on määritelty yliopiston johtosäännössä. Neuvottelukunnassa on edustajia Suomen eri yliopistoista ja muista tietoarkiston yhteistyöorganisaatioista. Nykyinen neuvottelukunta nimitettiin yliopistouudistuksen yhteydessä elokuun 2010 alussa vuoden 2013 loppuun asti jatkuvalla toimikaudella. Normaali toimikauden pituus on neljä kalenterivuotta.

Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta

toimikausi 12.10.2010–31.12.2013

Varsinainen jäsen

Turun yliopisto:
Kimmo Elo

Helsingin yliopisto:
Susanna Fellman

Itä-Suomen yliopisto
Tapio Hämynen

Jyväskylän yliopisto:
Saija Mauno

Oulun yliopisto:
Terttu Kortelainen

Vaasan yliopisto:
Ari Salminen

Åbo Akademi:
Ann-Sofie Hermanson

Suomen Akatemia:
Helena Vänskä (varapuheenjohtaja)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos:
Jussi Simpura (puheenjohtaja)

Tilastokeskus:
Eero Tanskanen

Varajäsen

Milla Salin

Pekka Martikainen

–

Timo Anttila

Vesa Suominen

Pirkko Vartiainen

Marko Joas

Jarmo Laine

Salla Säkkinen

Johanna Rantanen

Kansallisarkisto:
Markku Mäenpää

Jaana Kilkki

Tampereen yliopiston kirjasto:
Jaana Silvola-Parkki

Merja Hyödynmaa

Tampereen yliopiston ylioppilaskunta:
Ilkka Tiensuu

Olga Haapa-aho

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto:
Sami Borg

Henkilökunta vuonna 2011*

Sami Borg	johtaja
Helena Laaksonen	informaatikko, varajohtaja
Katri Aarnio	hallintoasiainsihtööri

Asiakaspalvelu ja aineistonkäsittely

Mari Kleemola	tietopalvelupäällikkö
Arja Kuula	kehittämispäällikkö
Seppo Antikainen	tutkimusamaneuussi
Hannele Keckman-Koivuniemi	tietopalveluasiantuntija
Taina Jääskeläinen	kielenkääntäjä
Jarkko Päivärinta	tutkimusamaneuussi (1.5.2011–)
Tommi Rikkinen	tutkimusamaneuussi (30.8.2011–)
Tarja Uotila	asiakas- ja tietopalvelusihtööri

Tekninen tuki

Jani Hautamäki	järjestelmäsuunnittelija (1.2.2011–)
Matti Heinonen	atk-erikoistutkija
Ari Paloposki	järjestelmäsuunnittelija (1.1.–31.7.2011)
	pääsuunnittelija (1.8.2011–)
Sirkka Säynäjäkangas	atk-erikoistutkija

Verkkopalvelut

Tuomas J. Alaterä	tietoverkkoasiantuntija
-------------------	-------------------------

Tasa-arvotiedon keskus MINNA

Teija Hautanen	tietopalveluasiantuntija
Sari Pikkala	tietopalvelupäällikkö

Siviilipalvelusmiehet

Taha Gad	siviilipalvelusmies (–2.9.2011)
Jani Hautamäki	siviilipalvelusmies (–26.1.2011)
Toni Sissala	siviilipalvelusmies (28.2.2011–)

* Ei sisällä kesäharjoittelijoita ja tuntityöntekijöitä

Liite. Tietoarkistolaisten julkaisuja 2011 *

Kuula, Arja. (2011). Methodological and ethical dilemmas of archiving qualitative data. *IASSIST Quarterly* 35 (1–2), 12–17.

Kuula, Arja. (2011). Un nouveau regard sur l'éthique. *Le Centre de compétences suisse en sciences sociales FORS* (http://www2.unil.ch/daris/IMG/pdf/Kuula_2011_ethique.pdf).

Kuula Arja. (2011). Eettinen ennakoarviointi ja alaikäisten tutkiminen. Kommentti. Nuorisotutkimuksen verkkokanava (<http://www.kommentti.fi/kolumnit/eettinen-ennakoarviointi-ja-alaik%C3%A4isten-tutkiminen>).

* Liite sisältää tietoarkiston henkilökunnan julkaisuja, jotka ovat ilmestyneet jonkin muun organisaation kuin Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisemina.

YHTEISKUNTATIEEELLINEN
TIETOARKISTO

Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 5 B, 4. krs Tampere

Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto
33014 Tampereen yliopisto

Puhelin: (040) 190 1432

Faksi: (03) 343 9088

Sähköposti: fsd@uta.fi

Internet: www.fsd.uta.fi